

Akkoortje 12

Het ritme van de herfst

Na de zomerperiode probeert iedereen weer een ritme op te pakken. De één kijkt uit naar de herfstregen en bijbehorende storm, de ander naar de gekleurde herfstbladeren en weer een ander probeert de zomer te verlengen door naar het buitenland te reizen. Hoe het ook zij, elk jaargetijde heeft zo zijn eigen ritme. De zomer en de herfst zijn duidelijk van elkaar te onderscheiden van ritme in ons klimaat. De dagen worden langer of juist korter, de bomen ruisen in een zomerbries of laten hun bladeren naar beneden dwarrelen. Dat kun je ook dikwijls in de muziek terug horen. Zingen we in de zomer liedjes met vrolijke beats, zoals ‘Un poquito cantas’, in de herfst wordt het allemaal wat melancholischer. Alhoewel de, helaas onlangs overleden, zanger/acteur Gerard Cox ons al jaren wil wijsmaken dat de overgang van zomer naar herfst ook uptempo kan. Elk jaar huppelen de woorden ‘’t Is weer voorbij die mooie zomer’ ons tegemoet: <https://youtu.be/dndLoZyJm6o?si=I6UIt7AJrKsq5cxA> Dit terzijde.

Waar hebben we het nu over als we spreken over ritme? Ritme is een woord dat op zoveel plekken en voor zoveel levensemoties wordt gebruikt. Rob de Nijs zong vroeger over het ritme van de eenzaamheid <https://youtu.be/0jqBGpQJfEY?si=nahVYCRz0YVp0RmL> in ‘Ritme van de regen’. Hoe zit dat nu in de muziek? Bepaalt het ritme van een muziekstuk het tempo en of het een melancholieke song is? Volgens de woordenboeken is een ritme een regelmatig terugkerend patroon. Een beweging die we kunnen waarnemen in de tijd, in ruimte, zoals in verhalen, poëzie, dans en ook in muziek. In muziekstukken bedoelen we met ritme de afwisseling en samengaan van korte en lange noten binnen een maat. Door die combinatie ontstaat er een herkenbaar patroon. Dus, niet te verwarren met het tempo, het ritme zegt niets over hoe snel het lied gezongen moet worden. Dit wordt altijd aangegeven met Italiaanse woorden, bijvoorbeeld ‘allegro’, of met de metronoomsnelheid: een getal dat aangeeft hoeveel noten per minuut je moet zingen, bijvoorbeeld $J = 120$. Nee, ritme zegt alleen iets over het patroon binnen de maat. Een open noot zonder stok kan in een stuk in een vierkwartsmaat (dat willen zeggen vier tellen per maat), dus een heel maat zijn en vier kwartnoten, dichte noot met stok ook. Als je het zingt klinkt het hele anders, want het geeft een ander ritme. Het ritme van een lied draagt bij aan de sfeer dat het lied heeft, maar bepaalt niet het tempo. Wel is het fijn dat als je samen zingt, zoals wij doen in ons koor, dat we in de bladmuziek kunnen zien in welke patronen de noten binnen de maten gezongen moeten

worden. Dit klopt dan weer met het de maat slaan van de dirigent: want die geeft met zijn of haar hand aan in welke maatsoort we zingen. Het ritme zegt ook niet zoveel over of een lied melancholisch klinkt, het draagt er wel aan bij, maar de akkoorden die gekozen worden (majeur of mineur), de melodielijnen en de tekst geven de song kleur.

Kortom, het tempo wil zeggen hoe snel de muziek gezongen moet worden. De maat geeft aan hoe je de muziek meetelt en als koorlid hoeven we dan alleen maar op de dirigent te letten. De gekozen melodie en akkoorden bepalen de klankkleur. Het ritme tot slot is de afwisseling van korte en lange noten binnen de maat, zodat er mooie patronen gezongen worden waarbij elke stem van het koor gelijk kan zingen.

Hebben we het ritme nu te pakken? Dan tot slot nog een prachtige herfst-jazzstandard: 'Autumn leaves', dat wij zo goed in het Engels kennen. Van oorsprong is dit een Frans nummer, "Les Feuilles Mortes" (De Dode Bladeren), dat in 1945 werd gecomponeerd door de Hongaars-Franse componist Joseph Kosma, met tekst van de Franse dichter Jacques Prévert. De melodie was oorspronkelijk bedoeld voor een ballet in 1945 en werd later aangepast voor de Franse film *Les Portes de la Nuit* uit 1946, waarin het werd geïntroduceerd door Yves Montand. De Engelse tekst van "Autumn Leaves" werd in 1949 geschreven door de Amerikaanse songwriter Johnny Mercer. In deze column valt de keuze op de prachtige vertolking door Nat King Cole: <https://youtu.be/aCi59-y6dNg?si=YxBAtc1peOTqSpAT>

Iets om aan ons repertoire toe te voegen? Past in elk geval in ons ritme van 'liedjes zingen op het juiste moment van het jaar'.